

Ryska koncentrationsläger i Tyskland

I januari månad detta år förkunnade de ryska myndigheterna i Östtyskland att de ryska koncentrationslägren skulle upplösas; samtidigt framhöll man att dessa läger varit av helt annan art än de nazistiska koncentrationslägren. Upplösningsbeslutet, som uppenbarligen avsåg att vinna den östtyska opinionen, gällde väsentligen tre stora läger som vid denna tid ännu var i funktion — Buchenwald, Sachsenhausen och Bautzen, med tillsammans omkring 30.000 fångar. En del av de internerade blev verkliga frigivna; andra överlämnades till den östtyska polisen eller sändes till Ryssland i fångenskap eller tvångsarbete. I någon omfattning lär ryska koncentrationsläger fortfarande finnas i Östtyskland, men i det väsentliga är de utan tvivel likviderade. Politiska motståndare tas numerä om hand av den östtyska satellitstaten eller överförs omedelbart till Ryssland.

Skilda västtyska organisationer, främst "Kampförbundet mot omänsklighet", har sedan dess gjort undersökningar för att få fram så vitt möjligt fullständiga fakta om de ryska koncentrationslägren. Framför allt förhör man alla flyktingar från östzonen som suttit i eller haft att göra med dessa läger (läkare, tjänstemän, dömgrävare). En preliminär men utförlig redogörelse lämnades redan i våras av det socialdemokratiska partiets styrelse. Sedermera har det nyssnämnda Kampförbundet utarbetat en sammanfattande framställning. Vid Berlinkonferensen i juni framlades en annan undersökning av Günther Birkenfeld.

Enligt de gjorda beräkningarna har under fyra och ett halvt år minst 185.000 tyskar förpassats till ryska koncentrationsläger i Tyskland. Av dem dog omkring hälften i lägren; av de övriga har bortåt 40.000 överförts till Ryssland och ungefär lika många frigivits. Antalet läger har varit trettön; till de största och värsta har hört några från nazisttiden beryktade, såsom Buchenwald och

Sachsenhausen. Till en början var det huvudsakligen nazister och krigsförbrytare (omkring 50 procent) samt intellektuella och "borgare" som sändes till lägren. Under de senaste åren har lägren fyllts av politiska motståndare till den av kommunisterna ledda "enhetsrörelsen"; särskilt har socialdemokraterna drabbats hårt, och medlemmar av detta parti blev inte heller frigivna vid lägrens upplösning i år.

Beträffande arresteringarna och förhören innehåller de nu givna redogörelserna knappast något nytt. Tortyr, särskilt i form av prygel, har praktiserats i stor utsträckning, men sannolikt, inte så systematiskt som av nazisterna. Ivern att framtvinga en bekännelse tycks däremot vara en rysk specialitet, och för att nå detta mål

brukas de vanliga formerna av uttrötning och utpinande: fångarna hindras att sova genom starkt ljus och ständiga väckningar eller genom tvång att ständigt stå upprätt; den som redan bekant får tjänstgöra som vittne mot ännu tredskande fångar; efter några veckor eller månader av tjanlig behandling påstås de flesta vara redo att bekänna vad som helst. Domen, om man gör sig besvär att avkunna en sådan, har helt enkelt formen av ett meddelande från en polistjänsteman.

Den oerhörda dödligheten i koncentrationslägren var främst en följd av svält och de sjukdomar svälten framkallar. Den dagliga ransonen var i vissa läger, åtminstone periodvis, begränsad till 500 kalorier om dagen, vilket innebär ren utsvältning och död av hunger inom några månader; maximum var 1.200 kalorier. Inom nazistlägren var det inom snäva gränser möjligt att köpa extra förplägnad och att motta näringsmedel utifrån; dylika "borgerliga" företeelser fanns inte i de ryska lägren.

Enligt de många som suttit både i nazistiska och i kommunistiska koncentrationsläger var de förra hårdare såtillvida som systematisk tortyr var vanligare och fångar ständigt blev ihjälskjutna eller ihjälslagna "under flyktförsök". Trots detta förklarar man att de ryska lägren i stort sett var ännu ohylligare. Medan direkt fysisk tortyr var mindre vanlig, användes ofta det s. k. bunkerstraffet, varvid fången under dagar inspärrades i ett bås, så litet att han ständigt måste stå i samma ställning. Besök och brevskrivning var i regel totalt förbjudna i de ryska lägren, likaså läsning och i många fall varje sysselsättning. Liksom under nazismen växlade förhållandena starkt från läger till läger; Buchenwald bevarade sitt rykte som en skräckens plats framför alla andra.

Någon absolut säkerhet för att de givna uppgifterna om de ryska lägren är sanna finns naturligtvis inte; det är möjligt att ställa sig tvivlande, liksom många gjorde inför berättelserna om den nazistiska terrorn. Redogörelserna för vad som förekommit i Östtyskland 1945—1950 är emellertid än bättre be styrkta än motsvarande framställningar av nazismens metoder före nederlaget; de bygger på systematiska förhör med tusentals vittnesgilla personer. Endast den som vill tvivla, vare sig av politiska skäl eller av rädsla för personliga olustkänslor eller av ett slags till det fanatiska driven fordran på vetenskapligt hållbara bevis, har skäl att stå likgiltig till eller frågande inför dessa skräckskildringar.